

פענוח הערות ומראי-מקומות.

צו שיחה א.

פרשתינו ו, ו, כא. וּכְלִי-תַרְשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל-בּוֹ יִשְׁבֵּר וְאִם-בְּכָלִי נִחַשְׁתָּ בְּשִׁלְהָ וּמִרְקָ וְשִׁטְף בְּמִים:

רש"י ד"ה ישבר. לפי שהבליעה שנגבלעת בו נעשה נותר, והוא הדין לכל הקדושים: **ומרק.** לשון תמרוקי הנשים (אסתר ב'), אשקור"מנט בלעז: **ומרק ושטף.** לפלט את בליעתו, אבל כלי חרס למדד הכתוב כאן שאינו יוצא מידי דפיו לעולם (עבודה זרה ל"ד):

והאשם, כי בתחלה דבר בקרבנות הנדבה ואחרי כן בקרבנות החובה על חטא. אבל ככאן היה הבאור לעולה ולמנחה ואח"כ בחטאת ובאשם, פי רצה לכאר דיני קדשי קדשים פי המשפט אהד להם, כמו שאמר במנחה (ויקרא ו:י) "קדש קדשים היא פחטאת וכאשם", ואחרי כן יבאר דין קדשים קלים. והנה יחדש בפרשה זו דברים רבים, "זאת תורת החטאת" - תורה אחת לכל החטאות, שאף חטאות הפנימיות דמן טעון כבוס, יכול אף חטאת העוף, תלמוד לומר "זאת". ואמר "במקום אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני ה'" - שכל החטאות לא תהא שחיטתן אלא בצפון (שם מח), לפי שלא נאמר כן בפרשת ויקרא אלא בחטאת נשיא (ד כד) ויחיד (ד כט), וכאן נתרבו פלן, חטאות הצבור וחסטאות הפנימיות. עוד דרשו (תורת כהנים פרשה ג ב) "קדש קדשים" - לרבות שלמי הצבור שלא תהא שחיטתן אלא בצפון, לפי שבכל קדשי הקדשים הטעין צפון. "הוא" - פרט לתודה ואיל נזיר. ועוד נמן עתה בשר החטאות לבני אהרן (ויקרא ו:כב), וצנה שיאכלוה בחרצר אהל מועד (ויקרא ו:י"ט)

(1 פרשתינו ו, יז-כג. ונדבר יהנה אל-משה לאמר: דבר אל-אהרן ואל-בניו לאמר זאת תורת החטאת במקום קדש אשר תשחט העלה תשחט החטאת לפני יהנה קדש קדשים הוא: הפתח המטא אתה יאכלנה במקום קדש תאכל בחרצר אהל מועד: כל אשר יגע בבשרה יקדש ואשר יגה מדמה עלי-הבגד אשר יגה עליה תכבס במקום קדש: וכלי-תַרְשׁ אֲשֶׁר תִּבְשַׁל-בּוֹ יִשְׁבֵּר וְאִם-בְּכָלִי נִחַשְׁתָּ בְּשִׁלְהָ וּמִרְקָ וְשִׁטְף בְּמִים: כל-זכר בפניהם יאכל אתה קדש קדשים הוא: וכל-חטאת אשר יובא מדמה אל-אהל מועד לכפר בקדש לא תאכל באש תשרף:

(3 רמב"ן שם פסוק כ. תכבס במקום קדוש החמיר הכתוב בדם הנבלע בבגד לעשותו כאשר היה קדם הנזה שלא יצא חוץ לקלעים.

רש"י ד"ה יקדש. להיות כמוה — אם פסולה תפסל, ואם היא פשרה, תאכל פחמר שבה:

(4 רמב"ן פסוק יח. זאת תורת החטאת היה הצווי בסדר ויקרא עולה ומנחה וזבח השלמים והחטאת

[Type here]

רש"י ד"ה אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו -
הואיל ואית להו תקנתא בליבון הא אוקימנא דטעמא
משום בלוע היא ולא אבישול קפיד קרא דנימא גזירת
הכתוב היא ונהי דבמשכן כתיב ישבר לפי שלא היו (לו)
קבועין להיות להם כבשונות לצרף כלי חרס אבל
במקדש נהדרינהו לכבשונות שהיוצא צורפן בהם
ויתלבנו:

תוס' ד"ה אלא קדירות של מקדש אמאי ישברו -
תימה מאי קשיא ליה הא טעמא דשבירה לאו משום
בליעה היא אלא גזירת הכתוב אי סבירא ליה דתלאו
באור תנור טעון שבירה אע"ג דליכא אלא בישול בלא
בלוע ור"ת היה אומר דכשהוסקו נעשו ככלים חדשים
תדע דאמרינן בכולה הש"ס (פסחים ל: ע"ז לג:) התורה
העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם ואמאי
הרי יוצא מידי דופיו ע"י החזרת כבשן אלא ודאי
כשהוסקו נעשו ככלים חדשים וחשיבי כלים אחרים
דפנים חדשות באו לכאן ואע"ג [דלגבי] טומאה כלי חרס
טעון שבירה ואמרינן (כלים פ"ה מ"ז) תנור חולקו
לשלשה כדכתיב תנור וכירים יותץ ולא אמרינן אמאי
יותץ והלא כשמסיקו לאפות בו זו היא טהרתו דחשיב
ככלי אחר וכן תנור שהסיקו בקליפי ערלה דאמרינן
(פסחים דף כו:) חדש יותץ אמאי לא דמי כלי חרס לתנור
דכיון דתנור תשמישו ע"י היסק לא חשיב פנים חדשות
ושמא אף בתנור אם היה מסיקו בפנים ובחויץ כעין
תחילת עשייתו כשהיוצא עושהו נותנו בכבשן אפשר
שזה היה מועיל מיהו קשה מהא דאמרי' בסוטה פרק היה
מביא (סוטה דף טו:) גבי פיילי של חרס חדשה (וגבי כלי
חרס של מצורע) אמר רבא לא שנו אלא שלא נתאכמו
אבל נתאכמו פסולין מ"ט דומיא דמים מה מים שלא
נשתנו אף כלי שלא נשתנה בעי רבא נתאכמו והחזירן
לכבשן ונתלבנו מהו מי אמרינן כיון דאיכחו איכחו או
דלמא כיון דהדור הדור ולא פשיט מינה מידי ומאי תיבעי
ליה הא אמרינן פנים חדשות באו לכאן וככלי חרס
[חדש] דמי ושפיר הוי האי כלי דומיא דמים שלא נשתנו
ועוד קשה הא אפי' בחולין קי"ל פסחים (דף ל:) התורה
העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם מנא
לן דמחטאת ליכא למילף דהתם גזירת הכתוב כדפירש
אם תמצא לומר דבישול בלא בלוע טעון שבירה ונראה
לפרש דמאחר שהתיר הכתוב כלי נחשת במריקה
ושטיפה ובכלי חרס לא התיר ש"מ דטעם משום בליעה

התקרים מהן ולא בנות אחרון, וחדש דינין הרבה בנבלעים
מן החטאת (ויקרא ו' כ' כ"א):

5) רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ח הלכה יד.
צלה הפשור [באור] תנור של חרס יש בדרך ספק אם
ישבר הואיל ונתבשלה בו או לא ישבר הואיל ולא נגעה
בו. ולא בחטאת בלבד אלא כל הכלים שמשמשין בהן
בקדשים על ידי חמין בין קדשי קדשים בין קדשים קלים
טעונין מריקה ושטיפה עקב אכילה. וכן השפוד
והאספקלה מגעילן עקב אכילה. ואינו מניחן עד זמן אכילה
שניה. אלא פשישלים לאכל יגעיל השפוד והאספקלה
וימרק נישטף הפלי בין פלי מתכות בין פלי חרס חוץ מן
החטאת ששובר בה כלי חרס. ומבשיל ושונה ומשלים מיד
בין בכלי מתכות בין בכלי חרס וממרק ושוטף עד סוף
אכילה:

7) ראב"ד שם. טעונין מריקה ושטיפה עקב אכילה.
א"א לא ידעתי מהו עקב אכילה אבל כך אמרו חכמים
שממתין כל זמן אכילה והדר עביד ליה מריקה ושטיפה.
ומה שאמר בכלי חרס טעון מריקה ושטיפה טעות הוא
בידו ובהדיא בתוספתא שאין טעון אלא שבירה אבל הכל
טעון מריקה ושטיפה פירוש קדשי קדשים וקדשים
קלים:

8) הר המוריה לרמב"ם שם. דזה פשיטא דבכלי חרס
טעון שבירה כיון שאינו יוצא מדפיו לעולם וה"ה בכל
איסורים הדין כן רק במריקה ושטיפה יש חדוש ובאמת
צ"ע על רבינו שמאיזה טעם היקל בקדשים קלים והא
בנ"ט מדאורייתא אסור ואולי גם רבינו לא הקיל רק
באותו יום כ"ז שאינו נעשה נותר ובחטאת בעי תיכף
שבירה משא"כ בשאר קדשים בעי לאחר אכילה תיכף
מריקה ושטיפה, אבל לאחר שנעשה נותר גם רבינו מודה
בזה דבעי שבירה אף בשאר קדשים.

שה"ג. זבחים צה עמוד ב. מתני' אחד שבישל בו
ואחד שעירה לתוכה רותח אחד קדשי הקדשים ואחד
קדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה ר"ש אומר קדשים
קלים אין טעונין מריקה ושטיפה: **גמ'**... בעי רמי בר
חמא תלאו באויר תנור מהו אבישול ובילוע הוא דקפיד
רחמנא או דילמא אבישול בלא בילוע.

[Type here]

ליה עבר בבל יראה ובל ימצא ואם הוא בלוע בקדירה לא עבר ומותר לשהותו עד לאחר הפסח, וכי נפיק לאחר הפסח היתר הוא ואי הוה נפיק בפסח הוה אסר ה"נ ל"ש. וא"ת א"כ דאיסור הבלוע כמאן דליתיה דמי אמאי אמרה תורה וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר לישיהיה עד למחר ולישתרי דהא לא הותר כלל דהבלוע כמאן דליתיה ולמחר הוי נותן טעם לפגם ולישתרי, תריץ, ולטעמך יגעילנו או ילבינו ביומו אלא העידה התורה על כלי חרס שאין בלעו יוצא מידי דפנו לעולם דעם פליטתו חוזר ובלוע מיד ולא מועיל לו הגעלה וכיון דהכי כי הוה מבשל ביה למחר היה מבטל איסור לכתחילה, ושמעינן מהכא דהא דאמר' דאין מבטלין איסור לכתחילה דאורייתא הוא, ועוד דאין כאן ביטול כלל דהא אין בלעו יוצא מדפנו ומשום דנותר יש בו כרת אמרה תורה ישבר.

תורה שלמה פרשתינו מילואים עמוד רמת. ולדעתי נראה לפרש דברי היונתן ע"פ שיטת הראב"ן. וז"ל הראב"ן בעבודה זרה סי' שי"ג: ובין קדירה... ומבואר בדבריו שיטה חדשה דלא חל שם נותר על הבליעה כמו שאין טומאה בלועה, ואין חיוב שבירה בכ"ח ומו"ש בכלי מתכות משום ביעור נותר, דלא כמ"ש כל הראשונים, בע"ז דף עו. עיי"ש סוף דבריו.. ולפ"ז נראה לבאר דברי היונתן, שבא לפרש מה שקשה להבין למה צותה התורה לשבור כלי חרס שבישלו בו לפי שיטת הראב"ן דאיסור הבלוע כמאן דליתא דמי כמו שאין טומאה בלועה, ואין חיוב שבירה בכ"ח ומו"ש בכלי מתכות משום ביעור נותר כמ"ש כל הראשונים רק משום שע"י בישול תצא הבליעה והמאכל יאסר א"כ קשה הרי יכול להשתמש בהכלי לכל צרכו בצונן ולמה צריך שבירה כמו שהעיר הפרמ"ג.

שו"ת חתם סופר יו"ד סקי"ד. וכבר כתוב אצלנו במקום אחר דגם תוס' לא פליגי ע"ז דאין הבליעה נפגמת בעצמה אלא שפוגמת בתבשיל הבא אחריו ואפ"ה רצו להוכיח דתחלת הלילה אינה פוגמת דאי לאי הכי מ"מ הצריך שבירה ומריקה ושטיפה ולא בעי למימר משום ביעור נותר וכמ"ש הר"ן.

כלי חמדה עה"ת פרשתינו. וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר וכו'; ובתרגום יונתן וכל מאן דפחר דתבשל ב' יתבר מטול דלא יבשלו ב' חולי. ועיין ביונתן שמפרש דלכן ישבר כדי שלא יבוא לבשל בו חולין

הוא דזה יוצא מידי דופיו וזה אינו יוצא מידי דופיו ובישול בלא בלוע טעון שבירה בזה סברא לומר לפי שהחמיר בו הכתוב לחושבו כבלוע ודוקא בהגעלה אינו יוצא מידי דופיו אבל בהחזרת כבשונות יוצא וא"ת למה הצריך הכתוב שבירה דלא שייך למימר על הכתוב דלמא חייס ולא שאין עושין כבשונות בירושלים ויש לומר חידוש הוא שהתירו הכתוב בשבירה דהוה אמינא דלא מהניא שבירה כיון דעדיין טעם חטאת בחרס דצריך שיהא הטעם בטל מן העולם כמו בכלי נחשת שעשו בו מריקה ושטיפה אבל הא פשיטא דכ"ש החזרת כבשונות דמהניא טפי ולא כספרים דגרסי הכא קדירות של מקדש אמאי אמר רחמנא ישברו ליהדרו לכבשונות דמשמע דפריך אקרא מדקאמר אמאי אמר רחמנא:

רא"ש ע"ז עו עמוד א. ומשום הכי היו שוברין כל הכלים במקדש אפילו אותם שבשלו בהן אתמול. כי לכתחילה לא היו מבשלין בהן גזירה אטו בת יומא. כי ברוב הבישול שהיה בעזרה אתי למיחלף. וכיון שכן הוא היו שוברין אותן במקום קדוש כמו הטעונון שבירה מדאורייתא וכן מריקה ושטיפה. כי היכי דלא אתי למיטעי אף באותן שהן בני יומן לשוברן שלא במקום קדוש ולהכשירן בלא מריקה ושטיפה. מיהו י"ל דאע"פ שכשנפגם הותר מן התורה אם נעשה נותר מכל מקום גזירת הכתוב הוא שבירה בכלי חרס מריקה ושטיפה בכלי נחשת. מידי דהוה אמריקה ושטיפה שהיא גזירת הכתוב אפילו כשהיא בת יומא. שהרי אחר ההגעלה שכבר נפלט כל האיסור טעון מריקה ושטיפה לרבי בצונן ולרבנן שטיפה יתירתא (זבחים דף צז.) וה"נ אע"פ שאין בכלי אלא בליעת טעם פגום גזירת הכתוב הוא. ואם תאמר א"כ מנלן דכלי חרס אין יוצא מידי דופיו במה שטעון שבירה. כיון שהשבירה אינה מחמת איסור אלא גזירת הכתוב. וי"ל מכל מקום מדכתב מריקה ושטיפה בכלי נחשת ושבירה בכלי חרס זהו משום שזה יוצא מידי דופיו וזה אין יוצא מידי דופיו הלילה. וה"ה ביום שערב כדפרישית.

ראב"ן ע"ז סי' שי"ג. ובין קדירה בת יומא ובין דלאו בת יומא האיסור שבלוע בה כמי שאינו דמי כל זמן שבלוע עד שיצא ולכשיצא אוסר דכשם שטומאה בלועה כמאן דליתיה דמיא ואינה מטמאה עד דנפקא, כך איסור הבלוע לא אסר עד דנפיק, דהא חמץ בפסח אי מטמין

משום ביעור נותר מן העולם שהקילה תורה דסגי בשבירה הכלי אע"פ שנשאר הנותר בדופניו וכן משמע מהתוס' זבחים צ"ו ע"א סוף ד"ה אלא וכו'.

לבוש כאן. ישבר לפי שהבליעה שנבעלת בו נעשית נותר; לאחר יום ולילה הבא אחריו דהיינו בעמוד השחר דלמחר כדכתיב ובשר זבח תודת שלמיו ביום הקריבו את זבחו יאכל לא יניח ממנו עד בוקר ודרז"ל והביאו שם רש"י ז"ל יש כאן רבויים הרבה לרבות חטאת ואשם ואיל נזיר וחגיגת י"ד שיהו נאכלין ליום ולילה וכתיב לא יניח ממנו עד בקר וא"ת מפני מה הצריכה תורה שבירה ומריקה והלא לא נעשית בליעתו נותר אלא בבקר כדכתיב לא יניח ממנו עד בקר ובבקר כבר עברה עליהן הלילה ולמ"ד לינת לילה פוגמת הלא נותר טעם לפגם ומותר וליכא למימר דמיירי באותם שבשלו בהם בלילה לינת לילה אינה פוגמת אלא כולה לא מקצתה דקרא סתמא קאמר אפילו בלא בשל בהן בלילה י"ל דלמ"ד לינת לילה פוגמת בין בשלו בה בלילה בין לא בשלו בה כל זמן שלא עברה כל הלילה נותר טעם לשבח הוא וכיון דבעמוד השחר דלמחר פגימא ונותר באין כאחד ולא קדמה בהן פגימה לאסור נותר הוה להו כמו נותנין טעם לשבח וצריכים שבירה ומריקה.

רא"ש ש"ש שם. אמר רב חייא בריה דרב הונא לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא, פרש"י שבשל בה העובד כוכבים בו ביום, אבל אם בשל בה אתמול כבר הורע טעמו בלינת הלילה מתוך לישונו משמע שלינת הלילה פוגמת הטעם ולא בעי מעת לעת, וגם ר"ת נשאל על זה אם צריך מעת לעת, או אם נאמר שם בשל בה איסור סמוך לחשיכה כיון שחשיכה נפגם הטעם שהרי אינה בת יומו ונאמר שתחילת הלילה היא שפוגמה יותר משעה אחרת, והשיב שכל רבותינו פירשו שלינת הלילה היא פוגמת... ואם תאמר א"כ מנלן דכלי חרס אין יוצא מידי דופיו במה שטעון שבירה, כיון שהשבירה אינה מחמת איסור אלא גזירת הכתוב, וי"ל מכל מקום מדכתיב מריקה ושטיפה בכלי נחשת ושבירה בכלי חרס זהו משום שזה יוצא מידי דופיו וזה אין יוצא מידי דופיו הלילה, וה"ה ביום שעבר כדפרישית, וכל החוקים הללו צריכין אנו לומר לפי רבותינו שאינן מצריכין מעת לעת, אבל אם באנו להצריך מעת לעת אתי שפיר טפי מה שהצריך שבירה ומריקה ושטיפה אחר בישול החטאת כי

וכדפי' רש"י עכ"ל. וא"י מה קאמר "וכדפי' רש"ל" איפוא נזכר ברש"י ז"ל דהטעם דשבירה דוקא משום חולין הלא גם משום בישול קדשים צריך שבירה כיון שבא לידי נותר, וגם פירושו אינו מחזור, דנראה כוונת התרגום דמשום דאין מבשלין בו חולין אלא קדשים צריך שבירה, אך צ"ע הכוונה, וגם הדין צ"ע דאמאי יהי' אסור לבשל בו חולין, שו"ר בספר אמרי בינה דיני פסח סי' ח"י כתב לפרש דברי התרגום יונתן כדברינו, וכתב ביאור הדברים עפ"מ"ש בספר קומץ למנחה דבקדשים דכתיב בי' למשחה ולגדולה נפסל בי' גם ע"י נותר טעם לפגם וכיון דאסור לבשל בו חולין דהוי כלי שרת לכן צריך שבירה כיון דחולין א"א לבשל בו משום דהוי כלי שרת וקדשים א"א לבשל בו ממ"נ דאם לא יפגום הוי נותר וכשפוגם הוי נוטלפ"ג ומפסיד הקדשים שמבשל בו, אלו דבריו עיי"ש.

ע"ז עו עמוד א. רמי ליה רב עמרם לרב שש"ת, תנן: השפודין והאסקלא — מלבנן באור, והמנא גבי קדשים: השפוד והאסקלא — מגעילן בתמין! ... רב אשי אומר: לעולם פדאמרן מעיקרא, הקא התיירא פלע, הקא איסורא פלע. ודקא קשיא לך, דבעידנא דקא פליט איסורא קא פליט, בעידנא דקא פליט לא איתיה לאיסורא בעיניה.

10 רא"ש ע"ז ש"ש שם. דאצטריך קרא לכלים שבשלו בהן בלילה דכדי שלא יבאו קדשים לידי נותר היו מבשלין גם בלילה ואותו טעם לא נפגם בבקר ונעשה נותר. וחלה עליו תורת שבירה בכלי חרס ומריקה ושטיפה בכלי נחשת. הלכך אפי' הניח הכל עד אחר שנפגם טעמו והותר מן התורה אפי' הכי כיון שחל עליו חיוב שבירה מריקה ושטיפה שעה אחת שוב לא פקע.

תוס' ש"ש. ראה שה"ג להערה 8.

שו"ת חתם סופר יו"ד סצ"ח. (הנה בר"ן דע"ז דפוס זולצבאך דף שס"ג ד"ה ודאמרינן כל שאינה חסרה כלום וכו' מבואר להדיא שאין הבלוע שבחרסי הקדירה פגום כ"כ שיהיה הפגם מתירו מאיסורו אלא שפוגם בתבשיל הבא אחריו ובתוס' שלהי ע"ז הקשו לפירש"י אמאי הצריכה תורה שבירה ומריקה ושטיפה ת"ל שנפגם בלינת לילה ומותר לבשל בו חטאת לכתחלה והנה אין כוונת קושייתם מדמות לבשל בו לא יהיה צריך שבירה דאין טעם השבירה משום שלא יכול לבשל בו אלא

[Type here]

גו"א. ואע"ג דלא שייך נותר עם בשל בו חטאת בו ביום ולא נעשה נותר אלא בלינת לילה וכבר הוא נותן טעם לפגם בלינת לילה פוגמת ואפילו אם נשתמש בו בלילה דלא נעשה נותר קשיא לשהותו עד שיהא נותן טעם לפגם יראה דפירש דכתוב ישבר כלומר שאין לו תקנה בהגעלה ולא אמרה לשהותו ויהי' נותן טעם לפגם ונותן טעם לפגם מותר משום דאין אדם רוצה לפגם את מאכלו שיאכל דברים פגומים, ולפיכך אמר ישבר ואם בשל בו בלילה ליכא למימר לשהותו עד שיתן טעם לפגם דאין דרך ב"א לפגום את מאכלו, כך יראה.

דברי דוד. ישבר. לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשה נותר פירוש לאחר יום ולילה שאחריו דהיינו בעמוד השחר של מחר וכתב הרא"ם וא"ת למה הצריך הכתוב שבירה הא אינו נעשה נותר עד הבוקר ואז הוא פוגם דהא לינת לילה פוגמת, וי"ל כיון דבעלות השחר איסור נותר ופגימתה באים כאחד ולא קדמה פגימתה לאיסור נותר, הו"ל כמו נותן טעם לשבח, וא"ל ישנהנו עד עלות השחר ואע"ג שכבר נאסר הלא כבר נפגם ונותן טעם לפגם, וי"ל כיון דבעמוד השחר דלמחר חל להיות שבירה ומריקה תו לא פקע אפילו לאחר מכאן כמ"ש סמ"ג בהלכות חמץ ומצה עכ"ל ובנ"א כתב עליו במ"ש תירוץ קושיא ראשונה דכיון דפגימתו ואיסורו באין כאחד הו"ל טעם לשבח ואין לזה טעם כיון דעכ"פ אין לו טעם לשבח באותו רגע וכי זה עדיף מנבילה גמורה שנפגמה דאין נקרא טעם לשבח. ולי נראה ג"כ תמוה תירוץ קושיא שנייה שכתב כיון דבעמוד השחר באין כאחד וחל שבירה עליו תו לא פקע ממנו כו' אין לזה פירוש כלל כיון דבעמוד השחר נקרא נ"ט לשבח לפי דבריו ה"ל כמו בלילה קודם שנפגם ואמאי לא יהיה אח"כ נפגם אחר זמן דהפגימה מתחלת אחר עמוד השחר לפי דבריו. ולענין קושיית הרא"ם בזה עמדתי מרעיד ומשתומם מה זה בידו להקשות כן, דדוקא לענין אכילה דבטעם האיסור תליא מילתא אז יש היתר בנ"ט לפגם שאינו נהנה משא"כ בנותר שדינו בשריפה עיקר מצות שריפה שלו אפילו אחר שהוא נפגם ונשתהא יותר מזמנו דכל זמן שהוא בעולם חייב לשרפו ומה יועיל בזה טעם לפגם וע"כ צותה תורה לשבר הכלי חרס ולמרוק ולשטוף כלי נחשת שלא יבא לידי פגם ויהיה נותר בעמוד השחר, שאסור להביא לידי נותר, וא"כ מאי קשיא ליה להרא"ם דלמה הצריך שבירה כו' דאדרבה מטעם זה צריך שבירה שלא

כל שעה שיבשלו אפילו שחרית בתחילת היום בעמוד השחר דלמחר יהיו בלועים הכלים מאיסור נותר, וכיון שחל עליהם חיוב מריקה ושטיפה תו לא פקע, ואתי נמי שפיר האי דשמעינן מהכא דכלי חרס אין יוצא מידי דופיו במריקה ושטיפה בכלי נחשת, דמריקה ושטיפה ודאי לנקות הכלי מן האיסור בא, אע"פ שבאיסור אחר אין צריך נקיון גדול כזה ואיך קדירה בת יומא אי אפשר שלא נפגמה פורתא אי הכי מכאן ואילך לישתרי גזירה שאין בת יומא אטו בת יומא, ואם בשל בדיעבד בכלי שאין כת יומא הקדירה אסורה והתבשיל מותר כי הקדירה היה בו איסור קודם שנפגם, אבל התבשיל לא היה בו איסור מעולם.

תורה שלמה פרשתינו אות קפה. וכלי חרש אשר תבשל בו ישבר התורה העידה על כלי זרס שאינו יוצא מידי דופיו לעולם שכיון שבלע אינו יוצא מידי דופיו לעולם שהרי בכלי עץ ומתכות כתב לך ישטף תעבירו באש ומורק ושוטף אבל בכלי חרס ישבר.

מזרחי. ישבר לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשית נותר. לאחר יום ולילה הבא אחריו דהיינו בעמוד השחר דלמחר כדכתיב ובשר זבח תודת שלמיו ביום הקריבו את זבחו יאכל לא יניח ממנו עד בקר ודרז"ל והביאו שם רש"י ז"ל יש כאן רבויים הרבה לרבות חטאת ואשם ואיל נזיר וחגיגת י"ד שיהו נאכלין ליום ולילה וכתוב לא יניח ממנו עד בקר וא"ת מפני מה הצריכה תורה שבירה ומריקה והלא לא נעשית בליעתן נותר אלא בבקר כדכתיב לא יניח ממנו עד בקר ובבקר כבר עברה עליהן הלילה ולמ"ד לינת לילה פוגמת הלא נותן טעם לפגם ומותר וליכא למימר דמיירי באותם שבשלו בהם בלילה לינת לילה אינה פוגמת אלא כולה לא מקצתה דקרא סתמא קאמר אפילו בלא בשל בהן בלילה י"ל דלמ"ד לינת לילה פוגמת בין בשלו בה בלילה בין לא בשלו בה כל זמן שלא עברה כל הלילה נותן טעם לשבח הוא וכיון דבעמוד השחר דלמחר פגימה ונותר באין כאחד ולא קדמה בהן פגימה לאסור נותר הוה להו כמו נותנין טעם לשבח וצריכים שבירה ומריקה וא"ת לשהינהו לאחר עמוד השחר דלמחר דלהו נותנין טעם לפגם ולא להו בשבירה ומריקה י"ל כיון דבעמוד השחר דלמחר מיד חל עליהם חיוב שבירה ומריקה תו לא פקע אפילו לאחר מכאן כמו שכתב הסמ"ג בהלכות חמץ ומצה:

[Type here]

אכילה; שלא יהא בין סוף הבשול לתחלת מריקה ושטיפה אלא זמן אכילה בלבד ולא יותר מזה דכתיב ומורק ושוטף וכתיב כל זכר בכהנים ליאכל אותה ולמה סמכן הכתוב לומר לך שממתין זמן אכילה בלבד והדר עבד ליה מריקה ושטיפה בו ביום מיד והל' כחכמים.

תפארת ישראל: בלי מריקה ושטיפה דמתוך שמרובים הקרבנות ברגל ומבשל בו בכל יום, פולט כל יום מה שבלע אתמול קודם שנעשה נותר, דהרי שלמים נאכלים לב' ימים ולילה שבינתיים וחכמים אומרים עד זמן אכילה ר"ל מותר לבשל בו בלי מריקה ושטיפה עד כלות זמן אכילת הקרבן, דהיינו בשלמים שני ימים ולילה אחד, ובחטאת יום ולילה, ואח"כ אפילו בישל בו בינתיים צריך מריקה ושטיפה שמא נשאר בו מבלוע הראשון, שנעשה השתא נותר.

תוס' ד"ה ממתין. ממתין להם כל זמן אכילה והדר עביד מריקה ושטיפה, אי לפרש דמריקה ושטיפה קודם שיעשה נותר כדי שלא יבואו קדשים לבית הפסול דהא משמע הכא דלאחר זמן אכילה עביד מריקה ושטיפה ומיהו יש ספרים דגרסי ממתין להו עד זמן אכילה.

רמב"ם הלכות מעה"ק שם. בין קדשי קדשים בין קדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה עקב אכילה.

כסף משנה: ומ"ש עקב אכילה פירוש תיכף לאכילה והוא משנה שם ר' טרפון אומר בישל בו מתחילת הרגל יבשל בו כל הרגל וכו"א עד זמן אכילה, ופירש"י יבשל בו כל הרגל בלא מריקה ושטיפה ולסוף הרגל ימרוק וישטוף ובגמ' וחכמים אומרים עד זמן אכילה מאי קאמר אמר רב נחמן וכו' ממתין לה עד זמן אכילה והדר עביד לה מריקה ושטיפה.

(12) אסתר ב, יב. וְהַגָּזִיעַ תֵּרָ נִעְרָה וְנִעְרָה לְבֹאֵ אֶל-הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־נִשְׁנָוָה מִקֵּץ הַיּוֹת לָהּ כִּדְת הַנָּשִׁים שְׂגִימַי עֲשֶׂה חֵדֶשׁ כִּי גֵן יִמְלָאוּ יָמֵי מְרוֹקֵיהֶן וְשִׁשָּׁה חֲדָשִׁים בְּשִׁמְן הַמֶּר וְשִׁשָּׁה חֲדָשִׁים בְּבִשְׂמֵי וְבַתְּמָרוֹקֵי הַנָּשִׁים:

(13) אוצר לעוזי רש"י עמוד 10. ומרק – אישקוררימינ"ט. -.escurement.

רש"י רוצה להסביר את המשמעות של הפועל "מרק" ואומר שזה ניקוי על ידי סילוק כל הליכלוך שבלע החפץ. (בהוסיפו את הקידמות es- לפועל curer).

יבא אח"כ לידי נותר ויטען שריפה ומה תועיל פגימתו לבטל מצות שריפה ממנו גם על הג"א תמהתי איך לא הרגיש בזה. ואני הקשיתי קושיא כזו בטורי זהב שלי ביו"ד סי' ק"ה בדין כבוש כמבושל גבי כלי דקשה למה יהיה אסור הכלי ע"י שנכבש בתוכו מעת לעת דהא אחר מעת לעת מיד האיסור הבלוע הוא פגום ואין אוסר הכלי, התם שפיר שייך להקשות כן כיון שהאיסור שם מחמת בליעת הכלי מן מה שנשרה בו איסור משא"כ כאן שעיקר שבירת הכלי שאמרה תורה בזה לא משום שיפליט אח"כ בתבשיל שיתבשלו בו דודאי אפילו אם רוצה להניחו ולא לבשל בו אח"כ שום דבר אינו מועיל, אלא עכ"פ עושה איסור במה שעושה נותר ופוגם הקדשים וניתק לעשה באם כבר נעשה נותר שטעון שריפה, ולכך צריך כאן שבירה שלא יבא לידי נותר ויצטרך שבירה כיון שאין שייך בו שריפה בבליעת נותר שבו, וכ"ז פשוט בעיני, והרא"ם וג"א סברו שטעם השבירה בכאן משום שלא ישתמש בו תבשיל אח"כ, וזה ודאי אינו כלל דא"כ אין מצוה בשבירה אלא באיסור בישול בה:

חזקוני. ומורק ושוטף; בתוך זמן אכילתה פן יביא קדשים לידי נותר יכול מה שטיפה האמורה להלן בארבעים סאה אף כאן במ' סאה ת"ל במים כל שהן.

באר מים חיים. י"מ ומורק ושוטף בתוך זמן אכילתה כדי שלא יבא לידי נותר, לא מרקו בתוך הזמן יבא לידי נותר ולפי"ז לא פירש לך הכתוב האיך יכשר אותו מאיסורו, ואין נראה לרש"י.

משנה זבחים צו ע מוד ב. רבי טרפון אומר בישל מתחילת הרגל יבשל בו כל הרגל וכו"א עד זמן אכילה מריקה ושטיפה מריקה כמריקת הכוס ושטיפה כשטיפת הכוס מריקה ושטיפה בצונן השפוד והאסכלא מגעילין בחמין.

רע"ב: יבשל בו את כל הרגל; בלא מריקה ושטיפה, ולבי ימרוק וישטוף לפי שכל יום נעשה גיעול לחבירו דמתוך שלמים מריבים ברגל אין בלוע שלהן נעשה נותר שהרי זמן שלמים לשני ימים וכי מבשל ביה שלמים האידנא והדר מבשל ביה שלמים למחר משלמים שנשחטו ביום המחרת פולט מה שבלע אתמול ובלוע מן האחרונות נמצא שאינו בא לידי נותר. וכו"א עד זמן

לפגם איז ניט אסור? נאר דאס ווערט פארשטאנדיק לויט דעם וואס רש"י זאגט אז דא איז אן ענין פון נותר; ניט דער פשט איז ווי דער תיב"ע לערנט אז מ'טאר זיך ניט ניצן מיט דעם מצד די קדשים שבו, ווארום מצד דעם טעם איז גענוג אז מ'זאל צו-ווארטן איין טאג, וועט דאס ווערן נותן טעם לפגם וכו' נאר דער פשט איז אז דאס איז אן ענין של נותר, וואס נותר איז ניט סתם א ענין של איסור אכילה, נאר אויף נותר איז פאראן די מצוה צו פארברענען אים, און דאס איז מען מקיים דורך צוברעכן דעם כלי - וויילע פארברענען דאס איז דאך ניט שייך - וואס דורך'ן צוברעכן איז מען דאס מכלה מן העולם, וואס דאס איז ע"ד ווי שריפה, און ע"ז איז אויך בנוגע צו כלי נחושת,

אז די שטיפה ומריקה דאס איז די שריפה פון דעם נותר וכו' בנוגע דעם דיוק פארוואס שרייבט רש"י "דפיו" און נישט בליעתו איז דאס דערפאר וואס דער ענין פון דפיו איז מורה אז דערנאך ווערט דאס נותן טעם לפגם, און וויבאלד רש"י וויל דא שולל זיין די סברא (הנזכרת לעיל) אז בשעת דאס וועט זיין נותן טעם לפגם וועט דאס זיין מותר, דערפאר שרייבט ער אז ער איז ניט מוציא "דפיו" אע"פ אז דאס איז סיי ווי נותן טעם לפגם - ווארום דער טעם דא איז משום נותר.

(17) תוס' פסחים שם ד"ה התורה. וא"ת והיכי מייתי ראייה מדכתיב ישבר דילמא גזירת הכתוב הוא דאפ"י תלאו באויר התנור בעי התם רבא בר חמא אי קפיד רחמנא אבישול בלא בלוע או לא וי"ל דלכלי נחושת מועיל שטיפה ומריקה אפילו בבישול ובלוע א"כ מה שהקפיד בכלי חרס אבישול בלא בלוע היינו לפי שעשאו כבישול וכבלוע.

(18) תוס' זבחים ד"ה אלא. ראה שה"ג להערה 8.

(19) *רמב"ם הלכות מעה"ק פרק ח הלכה ט. גַּמְזוּ מִן הַבֶּגֶד לְבָגֵד שְׁנֵי אֵין הַבֶּגֶד הַשְּׁנַי טְעוֹן כְּבוֹס. גַּמְזוּ עַל בֶּגֶד טְמֵא אֵינוֹ טְעוֹן כְּבוֹס. גַּמְזוּ דָם הַטְּטֵאת עַל הַבֶּגֶד וְגַמְזוּ עַל דָם הַטְּטֵאת דָם חֲלִין טְעוֹן כְּבוֹס. אֲבָל אִם גַּמְזוּ דָם הַחֲלִין תְּחִלָּה (אוֹ אֶפְלוֹ דָם עוֹלָה) וְגַמְזוּ עָלָיו דָם הַטְּטֵאת אֵינוֹ טְעוֹן כְּבוֹס שְׁהָרִי לֹא נִבְלָע בּוֹ:

(14) רש"י אסתר שם פסוק ב ד"ה תמריקהו. הן דְּבָרִים הַמְצַחֲצָחִין כְּמוֹ "וּמַרְק וְשֹׁטֵף." שְׁמֵן עָרֵב וּמִינֵי סַמָּנִים וּבְשָׂמִים הַמְטַהְרִין וּמַעֲדָנִין אֶת הַבֶּשֶׂר:

(15) שו"ע הרב או"ח סימן תנ"א ס"ו. כָּל פְּלֵי חֶרֶס שֶׁנִּשְׁתַּמְשׁ בּוֹ חֶמֶץ בְּחֶמֶן שֶׁהִדְ סוּלְדָת בּוֹ בְּעִנְיַן שְׁפִיזָא בּוֹ בְּשָׂאָר כְּלָיִם צְרִיכִין הַגְּעָלָה, אֲבָל פְּלֵי חֶרֶס אֵין לוֹ תַקְנָה עַל יְדֵי הַגְּעָלָה, שֶׁהַתּוֹרָה הַעִידָה עַל פְּלֵי חֶרֶס שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִיַּד דְּפִיּוֹ (פְּרוּשׁ גְּעוּל הַנִּבְלָע בּוֹ) לְעוֹלָם, אֶפְלוֹ יִגְעִילֵנוּ כְּמָה פְּעֻמִּים, אֲלָא לְעוֹלָם פּוֹלֵט הוּא מְעַט מְעַט בְּכָל הַגְּעָלָה, וְעַקֵּר גְּעוּל הַבְּלוּעַ בְּתוֹכוֹ אֵינוֹ נִפְלֵט מִמֶּנּוּ לְגַמְרִי, וּכְשִׁיבְשָׁלוֹ בּוֹ הֵמָּה אֶפְלוֹ אַחַר כְּמָה הַגְּעָלוֹת — פְּלֵט מְעַט מִהַבְּלוּעַ שֶׁבְּתוֹכוֹ לְתוֹךְ הַתְּבַשִּׁיל. וְהֵיכֵן הַעִידָה תּוֹרָה כִּפֹּה? גַּבֵּי כְּלָיִם הַבְּלוּעִים מְנוֹתָר, שֶׁאֲמָרָה תּוֹרָה: "וּכְלֵי חֶרֶץ [שׁ] אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשָּׁבֵר", לְמַדְנֵנוּ מִכָּאן שֶׁאֵין הַגְּעָלָה מוֹעֵלֶת לְכָלִי חֶרֶס:

ספר המכתם לפסחים ל עמוד ב. והתורה העידה על כלי חרס שאינו יוצא מידי דפיו לעולם - פירש שבכל שאר הכלים נתנה התורה טהרה כדכתיב מו, כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש, ובכלי שטף אמרה מז ומורק ושוטף במים, ובכלי חרס אמרה מו וכלי חרש אשר תבושל בו ישבר, שלא מצאה לו הכשר, וזהו עדות שאינו יוצא מידי דפיו, כלומר מידי הדופי והריעות שלו, ואית דגרסי מח מידי דפנו. משום דמיצריף - פירש שבקוניא ירוק דרכן לשוע אותה תחלה בצריף שקורין אלו"ם ודרכו לבלוע הרבה.

ספר זכרון כאן. ישבר לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשית נותר. כלומר ואם תאמר ולמה ישבר נהי שזר לא יבשל בו מפני שנתבשל בו קדש כהן מיהא יבשל בו לזה אמר שאף כהן לא יבשל בו שמה שבלע הכלי מן הקדש נעשה נותר. ואומר אני שכיוון שהטעם משום נותר אם בשל תוך זמן אכילתה לית לן בה:

שיחות ש"פ צו תשל"ו. לויט רש"י'ס פירוש ווערט אויך פארענטפערט א שאלה וואס אעפ"י אז דער בן חמש למקרא ווייסט דאס ניט אבער רש"י ווייסט דאס יע, וואס דאס איז: צוליב וואס האט מען געדארפט. צוברעכן דעם כלי, מ'קען דאך צו-ווארטן איין טאג ביז ס'וועט זיין נותן טעם לפגם, און מ'וועט קענען קאכן אין דעם, ווארום רש"י ווייסט דאך כנ"ל - אז נותן טעם

ראי' פון די ווערטער "תמרוקי הנשים", און ניט פון "מרוקיהן" וואס שטייט אין אנהויב פון דעם זעלבן פסוק? וואס דערפון זעט מען אויף וויפל רש"י איז מדויק, און אין רש"י זיינען דא ענינים וואס זיינען נוגע צו הלכה, עכ"פ ווי הלכה איז ע"ד הפשט.. אין פסוק שטייט "ומורק ושוטף במים", איז אין דערויף קען מען קלערן צי נאר ושוטף איז במים, אדער אז אויך ומורק דארף זיין במים, איז ווען רש"י וואלט געבראכט דאס וואס שטייט "מרוקיהן", איז וויבאלד אז שפעטער טייטשט ער אפ וואס מיינט מרוקיהן "בשמן המור גו' בבשמים", וואלט מען געלערנט אז די כוונה פון ומורק אין אונזער פסוק איז אויך בשמן המור ובבשמים, דערפאר בריינגט ניט רש"י דעם ווארט מרוקיהן, נאר ער בריינגט דאס וואס שטייט שפעטער ובתמרוקי הנשים, וואס דאס מיינט דאך ניט שמן המור ובשמים, ווארום דאס איז שוין געשטאנען פריער, און דערפאר בריינגט רש"י די ראי' פון ובתמרוקי הנשים, אויף צו זאגן אז דאס מיינט ניט מיט שמן המור ובשמים, נאר דאס מיינט "במים", ד.ה. אז פון רש"י זעהט מען אז ער נעמט אן להלכה אז אויך דער ומורק דארף זיין במים (ניט נאר דער ושוטף). עד"ז איז דא דעות צו דאס דארף זיין בחמין אדער בצונן, איז ווען רש"י וואלט בריינגען די ראי' פון מרוקיהן, קען דאס מיינען אין חמין, ווארום תמרוקיהן מיינט אלע תמרוקים, אויך תמרוקים פון כלים אדער בגדים, משא"כ בשעת רש"י ברייגט די ראי' פון תמרוקי הנשים, איז פארשטאנדיק אז דאס מיינט בצונן ניט בחמין ווארום תמרוקי הנשים מיינט די זאכן וואס נשים שמירן זיך, איז שמירן דעם פנים און ידים ורגלים טוט מען דאס בפורשים ניט בחמין, ווארום בחמין איז היד סולדת בהם און אויב מ'וואלט דאס געטאן בחמין איז ווער ווייסט וואס ס'וואלט טרעפן, איז דערפון וואס רש"י בריינגט די ראי' פון תמרוקי הנשים איז א ראי' אז רש"י האלט אז דאס איז בצונן.

31 מורה נבוכים חלק ג פרק לד. מה שצריך שתדעו גם כן, שהתורה לא תביט לדבר הזר, ולא תהיה התורה כפי הענין המועט; אבל כל מה שירצה ללמדו מדעת או מדה או מעשה מועיל, אמנם יכון בו הענינים שהם על הרוב ולא יביט לענין הנמצא מעט ולא להזק שיבוא לאחד מבני אדם מפני השעור ההוא וההנהגה ההיא התוריית. כי התורה היא ענין אלהי – ועליך לבחון

22 זבחים צה עמוד א. ואיצטריך למכתב מנחה ואיצטריך למכתב חטאת דאי אשמעינן מנחה דאידי דרכיכא מיבלעא אבל חטאת אימא לא ואי אשמעינן חטאת משום דקריר אבל מנחה אימא לא צריכא.

23 זבחים צז עמוד ב. אשכחן חטאת דמתקדש בבלוע שאר קדשים מנלן אמר שמואל משום ר"א זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים כי עולה מה עולה טעונה כלי אף כל טעונה כלי מאי כלי אילימא מזרק בשלמי ציבור נמי כתיב בהו ויקח משה חצי הדם וישם באגנות אלא דסכין ועולה גופה מנלן דכתיב וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת והתם עולה הוא דכתיב ויעלהו לעולה תחת בנו מנחה מה מנחה אינה נאכלת אלא לזכרי כהונה אף כל אינם נאכלין אלא לזכרי כהונה מאי היא אי חטאת ואשם בהדיא כתיב בהו כל זכר בהכנים יאכלנו ואי שלמי ציבור מריבוייא דקרא אתי בקדש הקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו לימד על שלמי ציבור שאינן נאכלין אלא לזכרי כהונה תנאי היא איכא דנפקא ליה מהכא ואיכא דנפקא ליה מהכא חטאת מה חטאת מתקדשת בבלוע אף כל מתקדשת בבלוע אשם מה אשם אין שפיר ושליא קדוש בו אף כל אין שפיר ושליא קדוש בו.

29 זבחים צו עמוד ב. לא צריכא אלא לדאמר מר מריקה ושטיפה בצונן הא אפי' בחמין הניחא למ"ד מריקה ושטיפה בצונן אלא למ"ד מריקה בחמין ושטיפה בצונן מאי איכא למימר שטיפה יתירתא.

רש"י ד"ה מריקה ושטיפה בצונן; בר מהגעלת חמין.

תוס' ד"ה לא צריכא מדאמר מר מריקה ושטיפה בצונן; אחר הגעלה הא אפי' בחמין פירוש תרומה סגי בהגעלה ולא בעיא מריקה ושטיפה בצונן ופריך הניחא למאן דאמר מריקה ושטיפה בצונן פירוש אחר הגעלה אלא למ"ד מריקה בחמין ושטיפה בצונן דמריקה היינו הגעלה מאי איכא למימר ומשני שטיפא יתירתא אחר הגעלה משא"כ בתרומה.

30 שיחות ש"פ שמיני תשל"ו. וכאן המקום צו ענטפערן אוילף א קושיא ויואס מ'האט ניט פארענטפערט אין די רש"י פון "ומודק ושוטף" וואס רש"י זאגט אויף ומודק "לשון תמרוקי הנשים", האט מען געפרעגט אויף דערויף פארוואס בריינגט רש"י די

עמוד השחר דלמחר דלהו נותנין טעם לפגם ולא להו בשבירה ומריקה. יש לומר כיון דבעמוד השחר דלמחר מיד חל עליהם שבירה ומריקה תו לא פקע אפילו לאחר מכאן, עכ"ל. וכתב עליו הרב גור אריה וז"ל, הרא"ם תירץ כיון דלא נעשה פגום אלא בעמוד השחר ולא קדמה פגימה לנותר הוי כמו נותן טעם לשבח ואסור, ואין זה טעם וסברא דלמה יהיה זה נותן טעם לשבח וכי עדיף מנבילה גמורה שהיא נותן טעם לשבח ואם נעשה פגום מותר הכי נמי נימא הכי, עכ"ל. וחשב הוא לתת טעם וסברא לדין זה ולא סבירא לי מטעמא רבה כמו שאבאר, וזה דודאי סברת הרא"ם סברא נכונה היא מאד, דלא דמי זה כלל לנבילה, דנבילה חל : עליה איסור בעוד שהיה בה טעם של שבח ואחר כך כשנפגם הטעם התירתו התורה - כדילפינן מדכתיב (דברים יד, כא) לא תאכלו - כל נבילה לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה, ודרשינן מיניה (ע"ז סז:) נבילה הראויה לגר לאכילה קרויה נבילה ושאינה ראויה לגר לאכילה אינה קרויה נבילה שאסרה תורה ולכך מותרת באכילה דהואיל שנפגמה בטעמה התירתה התורה, והוא בנין אב לכל איסור שנאסר ואחר כך נותן טעם לפגם שמותר מן התורה, אבל הכא איסור הנותר והפגימה באין כאחד ואפילו הכי אוסרת התורה והצריכה שבירת הכלי משום דכתיב (שמות יב, י) והנותר ממנו [וכו'] באש תשרפו, שמע מינה דאוסרת התורה הכא אפילו טעם לפגם. ואף על גב שיש לומר איפכא ואדרבה ק"ו הוא ומה במקום שהיה חל האיסור תחילה פקע על ידי פגימה כשלא היה האיסור חל תחילה ובא הפגימה ק"ו שלא יהיה האיסור חל על הפגימה, סבירא ליה לרש"י דלכך אמרה תורה כלי חרס ישבר לאפוקי האי ק"ו ונאמר דאיסור נותר דוחה הפגימה כשחלין בבת אחת, וכיון שאסרה התורה הכא אפילו טעם לפגם אם ישנהו עד למחר לא יחזור להתירו אף על גב שיפגום יותר, דאין חילוק בין פגימה לפגימה לפיכך ישבר הכלי שלא יבא לו עוד זמן תקנה והיתר. והנה הרב גור אריה כתב טעם שאמרה התורה דישבר הכלי ולא אמרה להשהותו, הוא משום דאין אדם רוצה לפגום את מאכלו שיאכל דברים פגומים ולפיכך אמר ישבר דאין דרך בני אדם לפגם את מאכלם, עכ"ל. ראה כמה חלוש ופגום הוא טעמו זה דלפי דבריו משמע דאם נשהה הכלי עד בוקר אחר ובשלו בו לא נאסר התבשיל שבו כיון שנפגם טעמו בבוקר אחר, וזה לא לשתימט

הענינים הטבעיים אשר התועלות ההם הכוללות הנמצאות בה יש בכללם, ויתחייב מהם נזקים פרטיים – כמו שהתבאר מדברינו ודברי זולתנו. ולפי זאת הבחינה גם כן אין לתמוה מהיות כונת התורה לא תשלם בכל איש ואיש, אבל יתחייב בהכרח מציאות אנשים לא תשלמים ההנהגה ההיא התוריית – כי הצורות הטבעיות המיניות לא יתנו כל מה שראוי בכל איש ואיש, כי הכל מאל אחד ופועל אחד "נתנו מרועה אחד". וחילוף זה נמנע – וכבר בארנו, שלנמנע טבע קים לא ישתנה לעולם. ולפי זאת הבחינה גם כן אי אפשר שהיו התורות נתונות לפי עניני האנשים והזמנים המתחלפים, כדמות הרפואה אשר רפואת כל איש מיוחדת לפי מזגו הנמצא בשעתו; אבל צריך שתהיה ההנהגה התוריית מוחלטת כוללת לכל – ואף על פי שהיא ראויה לקצת אנשים ולאחרים אינה ראויה – כי אילו היתה לפי האנשים היה נופל ההפסד בכל ו"נתת דבריך לשיעורין". ומפני זה אין ראוי שיקשרו הענינים המכוונים כונה ראשונה מן התורה לא בזמן ולא במקום, אבל יהיה החוקים והמשפטים מוחלטים סתם וכוללים – כמו שאמר ית': "הקהל! חוקה אחת לכם!". ואמנם יכוון בהם התקנות הכוללות על הרוב – כמו שבארנו. ואחר הקדימי אלו ההקדמות אתחיל לבאר מה שכוונתי לבאר.

(32) תורה כהנים כאן. ומניין לכלי חרס שמבשל ושונה ומשלוש ובאחרונה ת"ל ישבר ואם בכלי נחושת בושלה.

(33) מזרחי. ראה הערה 10.

צידה לדרך. רש"י ד"ה ישבר. לפי שהבליעה שנבלעת בו נעשית נותר וכו'. כתב מורי הגאון מהר"ם יפה ז"ל, פירוש שהרי מה שנבלע בכלי ישאר עד הבקר וכתב (לקמן ז, טו) לא יניח ממנו עד בקר. כתב הרא"ם, וא"ת מפני מה הצריכה תורה שבירה ומריקה והרי לא נעשית בליעתו נותר אלא בבקר כדכתיב לא יניח ממנו עד בקר, ובבקר כבר עברה עליהם הלילה ולמ"ד לינת לילה פוגמת הלא נותן טעם לפגם ומותר. יש לומר דלמאן דאמר לינת לילה פוגמת כל זמן שלא עברה כל הלילה נותן טעם לשבח הוא ואין הטעם נפגם אלא בעלות עמוד השחר, וכיון דבעמוד השחר דלמחר פגימה ונותר באין כאחד ולא קדמה בהן פגימה לאיסור נותר ולא איסור נותר קדמה לפגימה, הוי ליה כמו נותנין טעם לשבח וצריכין שבירה ומריקה. וא"ת לשהינהו לאחר

שוברין אותן במקום קדוש כמו הטעונוני שבירה מדאורייתא וכן מריקה ושטיפה, כי היכי דלא ליתי למיטעי אף באותן שהן בני יומן לשברן שלא במקום קדוש ולהכשירן - בלא מריקה ושטיפה. מיהו יש לומר דאף על פי שכשנפגם הותר מן התורה אם נעשה נותר, מכל מקום גזירת הכתוב הוא שבירה בכלי חרס מריקה ושטיפה בכלי נחשת. מידי דהוי אמריקה ושטיפה שהיא גזירת הכתוב אפילו כשהיא בת יומא, שהרי אחר ההגעה שכבר נפלט כל האיסורין טעון מריקה ושטיפה לרבי בצונן ולרבנן שטיפא יתירתא (זבחים צז.), והכי נמי אף על פי שאין בכלי אלא בליעת טעם פגום גזירת הכתוב הוא. ואם תאמר [אם כן] מנא לן דכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו במה שטעון שבירה כיון שהשבירה אינה מחמת איסור אלא גזירת הכתוב. וי"ל מכל מקום מדכתב מריקה ושטיפה בכלי נחשת ושבירה בכלי חרס זהו משום שזה יוצא מידי דופיו וזהו אין יוצא מידי דופיו הלילה והוא הדין ביום שעבר כדפרשתי. וכל דוחקים הללו צריכים אנו לומר לפי רבותינו שאינם מצריכין מעת לעת אבל אם באנו להצריך מעת לעת : אתי שפיר טפי מה שהצריך שבירה ומריקה • ושטיפה אחר בישול החטאת, כי כל שעה שיבשלו אפילו שחרית בתחילת היום, בעמוד השחר דלמחר יהיו בלועים הכלים מאיסור נותר, וכיון שחל עליהם חיוב מריקה ושטיפה תו לא פקע. ואתי נמי שפיר הא דשמעינן מהכא דכלי חרס אינו יוצא מידי דופיו במריקה ושטיפה (בכלי) [דכלי] נחשת. דמריקה ושטיפה ודאי לנקות הכלי מן האיסור בא אף על פי שבאיסור אחר אין צריך נקיון גדול כזה, עכ"ל. וז"ל הר"ן, לא אסרה תורה אלא קדירה בת יומא דדברי רש"י ז"ל מטין שכל שעברה עליה לילה אחת בלא בישול אף על פי שלא שהתה מעת לעת בין תבשיל לתבשיל אין דינה כבת יומא אלא פוגמת היא, וסימן לדבר עיבור צורה דקדשים. ואף בתוספות כתבו כן אלא שהקשו בשלמא אי בעינן מעת לעת היינו דכתיב בכלי חרס אשר תבושל בו ישבר, לפי שאפשר שיעשה נותר ולא יהא נפגם וכיון שחלה עליו תורת שבירה או הגעלה תו לא פקעה, אלא אי אמרת דבליילה תליא מילתא למה הצריכתו שבירה או מריקה ושטיפה הרי בשעה שנעשה נותר נפגם ושרי. ולדידי לא קשיא שכבר פירשתי למעלה שבליעה הבלועה בקדירה שאינה בת יומא ראוי לגר הוא ומעצמו אסור אלא מפני שאינו משביח

בשום מקום שיתירו טעם נותר הפגום. ועוד לפי דבריו משמע שדרך בני אדם לא לבשל בכלי שבלע שום טעם פעם אחת ועבר עליו לינה אחת, דאין אדם רוצה לפגם מאכלו ולוקחין כלים חדשים בכל יום, וזה אין נוהגין אפילו בחצרות המלכים וטירותם. וכי תימא משום חכת מעלת הקודש החמיר, כי למה אם כן לא אמרה התורה דישבר הכלי אלא בכלי שבשלו בו חטאת שאינו נאכל אלא ליום ולילה אחד ומיד בעלות השחר נאסר משום נותר דכתיב לא יניח ממנו עד בקר, הוי ליה לכתוב אפילו בנדר ונדבה שזמן אכילתם שני ימים ולילה אחת דכלי שבשלו בו מה שאכלו ביום הראשון ישברוהו ולא יבשלו בו מה שיותירו בראשון ויאכלוהו ביום השני שלא יפגם טעמו מטעם שבכלי הפגום ומשום חבת הקודש. ועוד שהרי מצינו בכמה מקומות שחסה התורה מאד על ממונן של ישראל והיאך נאמר שמתעם חלוש כזה תצוה התורה לשבור את הכלי חנם, אלא טעם זה טעם פגום הוא, נראה לי, עכ"ל [מורי הגאון מהר"ם יפה ז"ל. ואני נפלאתי הפלא ופלא על שלשת הרועים האלה שלא זכר ולא פקד כלל שום אחר מהם מה שכתבו התוספות והרא"ש והר"ן בסוף מסכת ע"ז (דף עה:): ביישוב קושיא זו שהקשה הרא"ם ז"ל, אשר לפי דבריהם אין אנו צריכין כלל לתירוצין שלהם. ולפי שהרא"ש האריך יותר מהתוספות בתירוצים שונים יפים מאד על קושיית הרא"ם דלעיל לכן ראיתי להעתיק לשונו מראש ועד סופו וז"ל, ומיהו קצת נראה משם שסוף הלילה לבדו אין גורם הפגם אלא כולו שאם סוף הלילה לבדו גורם הפגם למה הצריך הכתוב בכלי חרס שבירה ומריקה ושטיפה בכלי נחשת אחר בשול חטאת למאן דאמר נותן טעם לפגם מותר, כי מיד שנעשה נותר נפגם טעמו ומותר מן התורה לבשל בו, בשלמא אי אמרת כל הלילה גורם נוחא דאיצטריך קרא לכלים שבשלו בהן בלילה דכדי שלא יבואו קדשים לידי נותר היו מבשלין גם בלילה ואותו טעם לא נפגם בבקר ונעשה נותר וחל עליו תורת שבירה בכלי חרס ומריקה ושטיפה בכלי נחשת, הלכך אפילו הניח הכלי עד אחר שנפגם טעמו והותר מן התורה אפילו הכי כיון שחל עליו חיוב שבירה ומריקה ושטיפה שעה אחת שוב לא פקע. ומשום הכי היו שוברין כל הכלים במקדש אפילו אותם שבשלו בהם אתמול כי לכתחילה לא היו מבשלין בהם גזירה אטו בת יומא כי ברוב הבישול שהיה בעזרה אתי למיחלף, וכיון שכן הוא היו

שם יד. צֶלֶה הַבָּשָׂר [בְּאֹרֶן] תַּנּוּר שֶׁל חֶרֶס יֵשׁ בְּדָבָר סֶפֶק אִם יִשְׁבֵּר הוֹאֵיל וְנִתְבַּשְׁלָה בּוֹ אוֹ לֹא יִשְׁבֵּר הוֹאֵיל וְלֹא נִגְעָה בּוֹ. וְלֹא בְּחֻטָּאת בְּלֶבֶד אֶלָּא כָּל הַכִּלִּים שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין בָּהֶן בְּקִדְשִׁים עַל יְדֵי חֲמִין בֵּין קִדְשֵׁי קִדְשִׁים בֵּין קִדְשִׁים קְלִים טְעוּנֵינִי מְרִיקָה וְשִׁטְפָה עֶקֶב אֲכִילָה. וְכֵן הַשְּׂפּוֹד וְהַאֲסִפְלָה מִגְעִילָן עֶקֶב אֲכִילָה. וְאִינוּ מְנִיחִין עַד זְמַן אֲכִילָה וְשִׁנְיָה. אֶלָּא כְּשִׁישְׁלִים לְאֶחָל נִגְעִיל הַשְּׂפּוֹד וְהַאֲסִפְלָה וַיִּמְרַק וַיִּשְׁטֹף הַכִּלִּי בֵּין כְּלֵי מִתְכּוֹת בֵּין כְּלֵי חֶרֶס חוּץ מִן הַחֻטָּאת שֶׁשׁוֹבֵר בָּהֶן כְּלֵי חֶרֶס. וּמִבְּשֵׁל וְשׁוֹנָה וּמִשְׁלֵשׁ מִיָּד בֵּין בְּכִלֵי מִתְכּוֹת בֵּין בְּכִלֵי חֶרֶס וּמִמְרַק וְשׁוֹטֵף עַד סוֹף אֲכִילָה:

ראב"ד שם. טעונין מריקה ושטיפה עקב אכילה. א"א לא ידעתי מהו עקב אכילה אבל כך אמרו חכמים שממתיין כל זמן אכילה והדר עביד ליה מריקה ושטיפה. ומה שאמר בכלי חרס טעון מריקה ושטיפה טעות הוא בידו ובהדיא בתוספתא שאין טעון אלא שבירה אבל הכל טעון מריקה ושטיפה פירוש קדשי קדשים וקדשים קלים:

39 משנה זבחים צה עמוד ב. אחד שבישל בו ואחד שעירה לתוכה רותח אחד קדשי הקדשים ואחד קדשים קלים טעונין מריקה ושטיפה ר"ש אומר קדשים קלים אין טעונין מריקה ושטיפה:

תוס' רע"א למשנה שם. תוי"ט ד"ה טעונין מריקה. ואפשר לי ליישב דבריהם. בפשוטו י"ל דנקט מריקה ושטיפה לרבותא דאף דאינו משום הבליעה דכבר יצא ע"י ההגעלה. ובתרומה באמת בעי רק הגעלה ולא מרו"ש מ"מ בקדשים קלים בעינן מרו"ש אבל שבירה בכלי חרס ליכא חידוש דאף בתרומה בעי שבירה דהא אינו יוצא מידי דפיו לעולם ואף ר"ש מודה בזה ופולגתייהו רק לענין מרו"ש:

תערובתו אלא פוגם הוא שאינו אוסר תערובתו, וכיון שעדיין שם נותר עליו צותה התורה לבערו כשם שצותה לשרפו, וביעור נותר הבלוע בכלי ראתה התורה שהוא שבירה בכלי חרס או הגעלה בכלי מתכות, עכ"ל. ומעתה אחרי הודיעי אותך את כל זאת אז תבין יראת ה' ודעת קדשים תמצא.

36 רע"ב כאן. ישבר לפי שהבליעה של חטאת נבלעת בו ונעשית נותר והוא הדין לכל קדשים. קשה שהיה לו לכתוב דין זה בשלמים שהם קדשים קלים והוה שמעינן מיניה ק"ו לכל הקדשים. וי"ל דבשלמים לא ספיקא לן למכתב ואם בכלי נחשת בושלה ומורק ושוטף במים שאם בשל בו היום שלמים שנעשו היום ולמחר מבשל בו שלמים של מחר וכן בכל יום ויום אין נאסרין לעולם שכל יום ויום נעשה גיעול לחבירו שהרי השלמים זמנם לשני ימים ולילה אחת אבל בחטאת לא שייך למימר הכי שהרי כשבשל בו חטאת היום למחר בבקר הוא בלוע מנותר שאין זמנו אלא ליום ולילה. ואי קשיא לך מנא תיתי לך לדמות שאר קדשים לחטאת י"ל מדכתיב תבושל בושלה לרבות דכתיב וכלי חרס אשר תבושל בו ישבר ואם בכלי נחשת בושלה וכו' מזה הרבוי אנו למדין אשם ושלמי צבור ומנחה ושלמי יחיד ושאר כל הקדשים כולן בין קדשי קדשים בין קליון:

38 רמב"ם הלכות מעשה הקרבנות פרק ח הלכה יא. כְּלֵי חֶרֶס שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בּוֹ הַחֻטָּאת הַנְּאָכְלֶת טְעוּן שְׁבִירָה בְּעֶזְרָה. וְכִלֵי מִתְכּוֹת שֶׁנִּתְבַּשְׁלָה בּוֹ טְעוּן מְרִיקָה וְשִׁטְפָה בְּמֵים בְּעֶזְרָה שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא ו כא) "וְכִלֵי חֶרֶס אֲשֶׁר תִּבְשַׁל בּוֹ יִשְׁבֵּר". אֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נֶאֱמַר כָּאן (ויקרא ו יז) (ויקרא טז כד) "בְּמִקוֹם קִדּוּשׁ" הָרִי דִּינָן דִּינָן הַכַּבּוּס. מָה כַּבּוּס הַבְּגָד בְּקִדְשׁ אֵף שְׁבִירַת כְּלֵי חֶרֶס וְשִׁטְפַת כְּלֵי מִתְכּוֹת וּמְרִיקָתוֹ בְּקִדְשׁ. וְאַחַד כְּלֵי שְׁבִישָׁל בּוֹ אוֹ כְּלֵי שֶׁהֶעֱרָה לְתוֹכוֹ רוּחַם:

שם יב. מְרִיקָה בְּחֲמִין וְשִׁטְפָה בְּצוּנָה. בְּמֵים לֹא בְּיֵין וְלֹא בְּמִזְג וְלֹא בְּשֶׁאֵר מְשֻׁקִין. וְהַמְרִיקָה וְהַשִּׁטְפָה כְּמִרְיקַת הַכּוֹס וְשִׁטְפָתוֹ. וְהַשְּׂפּוֹד וְהַאֲסִפְלָה מִגְעִילָן בְּמֵים חֲמִים עַל גְּבֵי הָאֵשׁ וְאַחַר כֵּן מְדִיחִין:

שם יג. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁבְּשֵׁל בָּהֶן אַחַר שֶׁנִּזְרַק דָּמָה כִּהְלִכְתּוּ. אֲבָל אִם בְּשֵׁל קִדְשׁ זָרִיקָה אוֹ שְׁבִישָׁל בָּהֶן בְּשֶׁר חֻטָּאת הַנְּשָׁרְפֶת אִינוּ טְעוּן מְרִיקָה וְשִׁטְפָה. בְּשֵׁל בְּמִקְצַת הַכִּלִּי בְּלוֹ טְעוּן מְרִיקָה וְשִׁטְפָה: